

پیش‌ها و پانچ‌ها

پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر منصوبه‌ها شیخ محمد صالح المنجد حفظه الله تعالى

موضوع:

احکام: اموات

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

پرسش

نویسنده: بیاتی

تاریخ: ۱۳۹۵/۴/۳۰

۱. حکم قبرهای چندطبقه چیست و آیا از نظر شرعی اشکالی دارد؟

۲. علما می‌گویند قبری را که ۳۰ سال از دفن فردی در آن گذشته باشد می‌توان نیش قبر کرد و فرد فوت شده دیگری را در آن دفن کرد. آیا چنین حکمی در شرع مقدس اسلام موجود است؟

درود بر حضرت علامه منصور هاشمی خراسانی حفظه الله تعالی و جان ناقابلیم فدای رهبرم حضرت آیت الله العظمی صاحب العصر و الزمان مهدی موعود عجل الله تعالی فرجه الشریف

پاسخ

تاریخ: ۱۳۹۵/۵/۲

لطفاً به نکات زیر توجه فرمایید:

۱. مشهور آن است که دفن اموات بر روی یکدیگر با وجود حائل مانند دفن آنان در کنار یکدیگر با وجود حائل است که اشکالی ندارد و موافق با اصل إباحه است، ولی حق آن است که خودداری از این کار در زمان رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم و سلف صالح، بلکه عموم مسلمانان تا دهه‌های اخیر، به معنای مخالفت این کار با بنا و سیره‌ی آنان است که خالی از اشکال نیست؛ خصوصاً با توجه به اینکه مطلوب شارع از دفن اموات، مسلماً دفن آنان به هر صورت که واقع شود نیست، بل دفن آنان به صورت خاصی است که بنا و سیره‌ی مسلمانان بر آن جاری شده است و با این وصف، احتیاط در ترک چنین کاری جز در حالت ضرورت است. آری، در حالت ضرورت، بحثی در جواز آن، بلکه جواز دفن چند میت در یک قبر نیست؛ چنانکه شهدای أحد به اذن

رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم این گونه دفن شدند^۱ و آن به اقتضای ضرورت بود؛ چنانکه از صحابه روایت شده است که گفتند: «شَكَوْنَا إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ يَوْمَ أُحُدٍ، فَقُلْنَا: يَا رَسُولَ اللَّهِ! الْحَفْرُ عَلَيْنَا لِكُلِّ إِنْسَانٍ شَدِيدٌ! فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: اخْفِزُوا وَأَعْمِقُوا وَأَحْسِنُوا وَادْفِنُوا الْإِثْنَيْنِ وَالثَّلَاثَةَ فِي قَبْرِ وَاحِدٍ»؛ «در روز احد به رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم شکایت کردیم و گفتیم: ای رسول خدا! حفر کردن برای هر نفر برای ما دشوار است! پس رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: عمیق و خوب حفر کنید و هر دو سه نفر را در یک قبر قرار دهید» و این ظاهر در جواز چنین کاری به اقتضای ضرورت و عدم جواز آن در غیر ضرورت است.

۲. دفن میّت در قبر دیگری که پیشتر مدفون شده، به سه شرط جایز است:

یک؛ ضرورت به معنای وجود عسر و حرج در دفن میّت به صورت جداگانه؛ با توجه به چیزی که گذشت و با توجه به اینکه خداوند فرموده است: ﴿يُرِيدُ اللَّهُ بِكُمُ الْيُسْرَ وَلَا يُرِيدُ بِكُمُ الْعُسْرَ﴾^۲؛ «خداوند برای شما آسانی می خواهد و برای شما سختی نمی خواهد» و فرموده است: ﴿مَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيَجْعَلَ عَلَيْكُمْ مِنْ حَرَجٍ﴾^۳؛ «خداوند نمی خواهد که برای شما در دین تنگنایی قرار دهد».

دو؛ اذن مالک قبر در صورتی که برای آن مالکی وجود دارد؛ با توجه به اینکه تصرف در ملک دیگری بدون اذن او جایز نیست.

سه؛ گذر زمان بر میّت دیگر به قدری که عادتاً در آن به خاک تبدیل می شود و آن بنا بر نظر صحیح تر ۵۰ سال است، مگر اینکه به نحوی معلوم شود پیش از این زمان به خاک تبدیل شده است، با توجه به اینکه ظاهراً حرمت نبش قبر میّت مسلمان از باب حرمت اهانت به او با آشکار کردن بدنش پس از دفن است که پس از تبدیل شدن آن به خاک سالبه‌ی به انتفاء موضوع است.

حاصل آنکه دفن اموات در قبرهای طبقاتی بر خلاف سنت رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم و سیره‌ی متشرّعه است و تبعاً جز در حالت ضرورت جایز نیست؛ همچنانکه دفن میّت در قبر میّت دیگر تنها در حالت ضرورت و در صورتی جایز است که چیزی از بدن میّت دیگر باقی نمانده باشد و مالک قبر راضی باشد.

۱. نگاه کنید به: مصنف ابن ابی شیبّه، ج ۳، ص ۲۰۶؛ مسند أحمد، ج ۵، ص ۴۳۱؛ سنن ابی داود، ج ۲، ص ۶۶؛ سنن الترمذی، ج ۲، ص ۲۴۱؛ سنن النسائی، ج ۴، ص ۸۰.
۲. البقرة / ۱۸۵
۳. المائدة / ۶

تعلیقات

پرسش‌ها و پاسخ‌های فرعی

پرسش فرعی ۱

نویسنده: سید هاشم

تاریخ: ۱۳۹۵/۵/۳

در حال حاضر قبرستان بهشت زهرای تهران، قبری که ۳۰ سال پیش به کسی فروخته تا مرده‌اش را در آن دفن کند، مجدداً به کس دیگری می‌فروشد تا مرده‌ی دیگری را در آن دفن کند، در حالی که این کار با مبنای حضرت علامه درست نیست! همچنین، آن‌ها کسی را که قبری را برای دفن مرده‌اش می‌خرد تحت فشار می‌گذارند که به جای یک قبر سه پول سه قبر را بدهد؛ چون آقایان با طبقاتی کردن قبرها، از هر یک قبر سه قبر جور می‌کنند و پول سه قبر را در می‌آورند و اگر شما پول سه قبر را ندهی، دو قبر بالایی را به کس دیگری می‌فروشند، در حالی که هیچ کس راضی نیست دو میت غریبه را روی کله‌ی پدرش دفن کنند و به همین خاطر اکثراً با اکراه مجبور می‌شوند که پول هر سه قبر را بدهند! البته همان طور که گفتم برای ۳۰ سال! چون بعد از ۳۰ سال همین آقایان با شما تماس می‌گیرند و می‌گویند یا دوباره پول قبر را بدهید یا آن را به کس دیگری می‌فروشیم و باز با توجه به اینکه هیچ کس دوست ندارد میت دیگری را در قبر پدر او دفن کنند، نهایتاً مجبور می‌شود که پول قبر را جور کند و به این جماعت مفت‌خور بدهد تا کاری با قبر پدرش نداشته باشند! هر چند بعضی از مردم که واقعاً فقیر هستند عملاً نمی‌توانند این کار را بکنند و لذا با اکراه تسلیم می‌شوند و قبر میت‌شان به کس دیگری فروخته می‌شود!

با این اوصاف، لطفاً نظر حضرت علامه درباره‌ی این مسائل را هم بفرمایید؛ چون ما نظر ایشان را فصل الخطاب و نزدیک‌ترین نظر به نظر امام مهدی علیه السلام می‌دانیم.

پاسخ به پرسش فرعی ۱

تاریخ: ۱۳۹۵/۵/۳

گری را در آن دفن کنند.

۲. زمینی که قبلاً به کسی فروخته شده است، قابل فروش مجدد نیست و اگر مدیران قبرستان مذکور به فروش مجدد آن اقدام می‌کنند، معامله‌ی آنان باطل است؛ همچنانکه اگر آن را برای مدت ۳۰ سال فروخته‌اند، باز هم معامله‌ی آنان صحیح نیست؛ چراکه در خرید و فروش، دوام شرط است و با این وصف، اگر کسی چنین زمینی را از آنان خریده و میت خود را در آن دفن کرده، واجب است که رضایت مالک آن را تحصیل یا میت خود را از آن خارج کند.

۳. کسی که زمینی را خریده، مالک پایین و بالای آن است و فروختن بالای آن به صورت جداگانه



معنا ندارد. بنابراین، اگر مدیران قبرستان مذکور بالای آن را به صورت جداگانه می‌فروشند، معامله‌ی آنان باطل است و اگر کسی بالای آن را به صورت جداگانه از آنان خریده و میت خود را در آن دفن کرده، واجب است که رضایت مالک آن را تحصیل یا میت خود را از آن خارج کند.

۴. دفن اموات مسلمانان بر عموم آنان واجب است و با این وصف، گرفتن سود در ازای آن خالی از اشکال نیست، بلکه سودجویی از اموات مسلمانان و قبور آنان، مصداق بارز «مرده‌خوری» است و کسانی که چنین کاری را انجام می‌دهند، باید از خداوند و بندگان شرم کنند.



پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر منصوب‌ها شیخ جراسانی
مجلس ابحاث و تحقیقات اسلامی



www.alkhorasani.com

پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر منصوب‌ها شیخ جراسانی حفظه الله تعالى



* لطفاً بر روی لینک مورد نظر خود کلیک کنید.